

Doc. PhDr. Milada Kouřimská, CSc.,

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Petry Besedové

Analýza čítanek německého jazyka pro střední školy na českém území se zaměřením

na germánskou mytologii

Cílem disertační práce Petry Besedové je „vytvořit obraz znalostí germánské mytologie v českých zemích v letech 1800 – 2000“ (str. 9). Práce má tedy úctyhodné časové rozpětí dvou set let, které autorce umožnilo zmapovat a porovnat recepci germánské mytologie a německých literárněkulturních tradic v čítanek pro české střední školy. Na ně se autorka zaměřila z pochopitelných důvodů, protože předpokládaný stupeň jazykových znalostí na střední škole umožňuje práci s náročnějšími literárními texty.

Zaměření práce je tedy interkulturní se specifickou orientací na česko-německé kulturní vztahy. To je chvályhodný čin a příspěvek k tomu, aby se začalo vyvažovat čistě prakticistní pojetí výuky cizím jazykům. Je to součást rozšiřování kulturního obzoru, což je v současné době, kdy vlivem nejrůznějších druhů elektronických zábav a rychlého životního tempa upadá zájem o četbu a o kulturu vůbec, velice důležité.

Práce (180 stran) se dělí v podstatě na dvě části: Teoretickou část (zhruba 45 stran), k níž patří jednak osmnáctistránkový úvodní oddíl, v němž se autorka zabývá mj. zkoumáním germánské mytologie v českých uměleckých a vědeckých dílech, jednak přibližně 25stránkové pojednání o textových materiálech a na empirickou část, která tvoří vlastní jádro práce. Zde autorka analyzuje v chronologickém pořadí pedagogické materiály – čítanek, soubory literárních textů, konverzační učebnice a učebnice, které se od roku 1800 do současnosti, tedy po dobu dvou set let, používaly na českých i německých středních školách v českých zemích.

Konkrétní připomínky a náměty pro obhajobu:

Str. 17: Při analýze čítanek autorka používá, jak píše, komponentovou analýzu, z níž vybírá dva základní postupy: rozložení na elementární komponenty a opsání složitých významů

pomocí méně složitých, tedy určitý druh kompenzace. Dále uvádí, že používá i jiné typy analýz. Bylo by dobré, kdyby vysvětlila a aspoň na jednom příkladu doložila, jak se kompenzace v analyzovaných čítankách aplikuje a jaké jiné typy analýz ještě použila.

Str. 20: V čem se projevuje benevolence ministerstva školství při udělování schvalovací doložky (rozdíl před rokem 1989 a po něm). Ví autorka, jak administrativně složité je v současné době získání takové doložky?

Str. 31: Bylo by dobré poněkud podrobněji charakterizovat „handlungsorientierte Methode“; je znám český výraz? Jak lze tuto metodu aplikovat na způsob práce s literárním textem?

Str. 41: K dobrému zvuku germanistiky na Karlově univerzitě nepřispěl jen Arnošt Kraus. Zde se dá hovořit přímo o plejádě vynikajících osobností – J. Janko, O. Fischer, V. Jirát, P. Eisner, K. Polák, které by zde měly být uvedeny, byť jejich zájem o germánskou mytologii třeba nebyl navenek tolik prezentován. Jejich znalosti však byly enormní; znalost mytologie byla totiž samozřejmostí.

Str. 104 – 105: Luňákův „Deutsches Lese- und Übungsbuch zřejmě má, jak napovídá název, i cvičení. Dávám autorce na zvážení uvést aspoň ústně jaké typy cvičení (pokud se vůbec vyskytují) používá autor při práci s literárními texty, popřípadě uvést příklady z dalších čítanek.

Str. 147 – 148: U osoby Karla Jungwirtha se autorka dopustila omylu. Doc Jungwirth zemřel 5. ledna 2001 (ne 6. 10. 1978) a prvního vydání „Praktické mluvnice němčiny“ se tedy dožil. U dalších vydání, zejména po roce 1989, spolupracoval na revizi a modernizaci této mluvnice a na jeho návrh byl jako člen autorského kolektivu opět uveden dr. Eduard Beneš, jehož jméno se dříve z politických důvodů uvádět nesmělo. Pro úplnost je třeba dodat, že doc. Jungwirth byl nejen germanista, ale i vynikající romanista, absolvent z lycea v Dijonu, kde také maturoval.

Str. 151: Ad dr. Eduard Beneš: Náš druhý prezident se psal Edvard (viz encyklopedie Diderot).

Str. 152: Jitka Tomanová byla ženou Rudolfa Tomana.

Str. 164: Ad „Německá konverzace a četba“ (v novém vydání „Sprechen, lesen, diskutieren“ v nakl. Leda): Smyslem této čítanky skutečně není historie. Jednotlivé kapitoly mají ve třech obtížnostních stupních (autorka se o nich ve své poměrně rozsáhlé pasáži k této učebnici nezmiňuje) zprostředkovat adresátům komunikaci v němčině na různá témata. Z literatury

jsou zařazeny jen ukázky různých literárních žánrů. V podstatě leží tedy tato publikace mimo autorčin okruh zájmů.

Upozorňuji na různé drobné prohřešky na str. 17, 31, 35, 40, 47, 86, 92, 104, 106, 108, 119, 130, 132, 163.

Závěrem: Považuji tuto práci vzhledem k důvodům uvedeným na začátku za přínosnou a poměrně vyčerpávající. Práce poskytuje dobrý přehled o podstatných pramenech týkajících se zprostředkování kulturního dědictví národa, s nímž byly naše dějiny tak či onak spojeny. Přehled vývoje českého školství je vhodně zařazen a dává obrázek i o historii problematiky vyučovacího jazyka, tedy o zařazení prvního cizího jazyka a o vztazích češtiny a němčiny v minulosti na středních školách v českých zemích. (Je to ostatně i dnes aktuální otázka priorit cizího jazyka, kdy němčina ustupuje angličtině.)

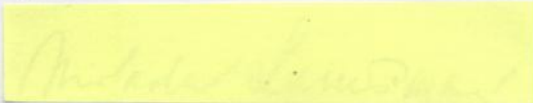
Je dobré, že autorka věnovala ve své analýze čítanek pozornost i jejich autorům a stručně je charakterizovala, pokud se údaje o nich daly vůbec vypátrat. Věnovala se pochopitelně víc obsahu těchto čítanek a zmínkám o germánské mytologii. Podle mého soudu mohla však věnovat pozornost i cvičením, respektive zmínit se, třeba i kriticky, jakou metodiku autoři čítanek používali. Empirická část tak působí poněkud jako přehled bez všestrannějšího pohledu. Rovněž v teoretické části by si podrobnějšího rozpracování zasloužila pasáž o metodách práce s textem a o textové lingvistice jako takové.

Pokud jde o samotnou mytologii, postrádám aspoň krátký přehled o germánských bozích, respektive o událostech, jež jsou pro tuto oblast důležité. Autorka celkem oprávněně předpokládá, že posuzovatelé a odborníci se v této oblasti bez problémů orientují, ale podle mého soudu neslouží disertační práce jako takové jen germanistům, zejména, jde-li o kulturní vztahy, které přesahují rámec čisté germanistiky.

Tyto mé poznámky však nemají snižovat kvalitu práce. Kladně je třeba hodnotit široký záběr práce a obrovské úsilí, jež autorka věnovala sbírání učebních materiálů a poznatků o nich. Znamenalo to pro ni práci přímo „v terénu“, což je základní předpoklad a východisko pro další úspěšné bádání. Práce má bezesporu interkulturní přínos. Je dobře formulována a společenskopolitické hodnocení, jež autorka přináší, je správné.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 10. května 2007

doc. PhDr. Milada Kouřimská, Csc.